

JAANA HALLAMAA
Yhdessä toimimisen
etiikka. Helsinki:
Gaudeamus 2017. 320 s.

”Vad du vill att andra ska göra för dig, ska du också göra för andra”. Gyllene regeln återfinns i någon form i så gott som alla kulturer i världen. Hallamaas bok tar avstamp i utmaningarna i att skapa det goda för oss själva och andra, och hon synar i sömmarna såväl filosofiskt-etiska, sociologiska och praxis-teoretiska synvinklar på temat.

Hon tittar ur ett praxis-teoretiskt (”kätännön teoria”, ”practice theory”) perspektiv på människans beteende, och använder olika utgångspunkter för att förstå vad som motiverar oss och vad som hindrar oss från att samarbeta. Hon går igenom begreppet praxis i vetenskapsfilosofi, och kombinerar det med god praxis, moraliskt god verksamhet. Genom att knyta an till förtroende, makt och influens, kommer hon närmare socialvetenskaper och därmed förmodligen ett mer konkret angreppssätt för de flesta läsare. Hon förklarar via enkla exempel skillnaderna mellan olika sorter av mänskligt samarbete: På en busshållplats skapas en tillfällig grupp människor, vars enda gemenskap är att vänta på bussen samtidigt. Men trots att gruppen är tillfällig, är den inte ostrukturerad: man grupperar sig (moraliskt) praktiskt, till exempel bildar en kö, eller ser till att människor med rollator eller barnvagn kommer in, ofta utan att någon behöver säga ett ord. Brytningar mot normen noteras fort.

Från sådana här enkla beskrivningar flyter texten naturligt över till mer utförliga genomgångar av till exempel bakgrunden till samhälleliga institutioner och förutsättningarna för deras överlevnad.

Boken är mycket pedagogiskt upplagd, med teori och beskrivning varvat med praktiska exempel. Många koncept och resonemang är också stödda av överskådliga tabeller, som underlättar förståelsen och

inlärnigen. För en person som arbetar i någon sorts maktposition (chef, lärare osv.) hämtar kapitlen om makt och influens nyttiga synvinklar på den idag ibland ensidiga diskursen om att motivera andra och bemyndiga. Hallamaa visar på den enorma komplexitet som ett makt- och influensförhållande innebär, men lyckas få det komprimerat i en överskådlig tabell med olika kombinationer av önskade slutresultat, viljor, relationer, och influensmekanismer. Hur skiljer sig till exempel hot, belöning och uppmuntran från varandra i förhållande till mottagarens reaktion och det kommande samarbetet.

I slutet av boken för hon en intressant diskussion om gåvans betydelse för etiken i samarbete. Baserat på den franska sociologen Marcel Mauss lär om gåvosystem, utvecklar hon frasen ”Det finns inga gratis luncher”. Resonemanget är, att gåvor är limmet i att handla moraliskt tillsammans. Om du blir bjuden på lunch, vet du att du är skyldig något till den som bjöd. Om du försöker betala lunchen själv, blir den som bjuder sårad, för du bryter normen. Det är den sortens outtalad reciprocitet över tiden som håller ihop människor, enligt Mauss. Ibland kan reciprociteten överförs till en tredje person, till exempel i förhållandet föräldrar-barn. En förälder väntar sig inte en 1:1 reciprocitet av sitt barn, men hoppas att barnet för gåvan (att sköta, att älska, att bry sig om) vidare till sina egna barn. En gåva kan alltså aldrig vara fri. Mänsklighetens historia är full av exempel på att gåvor kräver återgäldning.

Boken lämpar sig väl som en lärobok för till exempel social- och organisationsvetare. Den är ett välkommet tillägg till den pedagogiska litteraturen i sin gedigna och praktiska genomgång av teorier, praktiska exempel, och tabeller som åskådliggör på ett bra sätt poängerna i argumenten.

HENRIKA FRANCK
PROF.

MARITTA TÖRRÖNEN,
KAIJA HÄNNINEN, PÄIVI
JOUTTIMÄKI, TIINA
LEHTO-LUNDÉN, PETRA
SALOVAARA & MINNA
VEISTILÄ (TOIM.)

Vastavuoroinen sosiaalityö.
Helsinki: Gaudeamus 2016.
360 s.

Vastavuoroinen sosiaalityö on laaja kokonaisuus, yhteensä 21 lukua ja 360 sivua. Kirjan kirjoittajina on yliopistojen professoreita sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulun opettajia. Otsikossa mainitulla ”vastavuoroisuudella” (engl. reciprocity) tarkoitetaan sanakirjamääritelmän mukaan vastavuoroisuutta, molemminpuolisuutta, riippuvuutta sekä suhteeseen liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia. Kirja jakautuu kolmeen osaan: sosiaalityön eetos, suhdetyö ja käytännön toiminta. Näitä edeltää Maritta Törrösen artikkeli ”Johdatus vastavuoroiseen sosiaalityöhön”. Artikkelin mukaan kirjassa tarkastellaan sosiaalityön yhteiskunnallista eetosta, ammatillisia suhteita ja kohtaamisia sekä käytännön toimintaa vastavuoroisuuden teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta niin että, jokainen kirjoittaja soveltaa omaa näkökulmaansa vastavuoroisuuteen. Johdatuksen mukaan teos on puheen- vuoro, joka kirkastaa sosiaalityön yhteisöllistä ja hyvinvointipoliittista luonnetta. Valitettavasti tämä ei toteudu. Kirjassa ei esitetä vastavuoroisuuden teoreettista viitekehystä, vaan hajanaisia siihen liittyviä ajatuksia. Artikkelit kyllä käsittelevät hyvinkin erilaisia teemoja omasta näkökulmastaan. Kommentoin arviossani artikkeleita, jotka selvittävät kirjan teemaa tai vaihtoehtoisesti herättävät kysymyksiä.

Antti Karisto pohtii artikkelissaan vastavuoroisuuden ja hyvinvoinnin suhdetta. Hän kuvaa vastavuoroisuutta hyvinvointikäsitteen tapaan monimieliseksi ja liukkaaksi käsitteeksi. Kariston mukaan Allardtin